

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Posudek oponentky bakalářské práce

Jméno autora	Kateřina Senková
Název práce	Sociální konstrukce maskulinity a její dopad na mladé muže
Studijní obor	Sociologie
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Nina Andrš Fárová, Ph.D., katedra sociologie UHK
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Andrea Bělehradová, Ph.D., katedra sociologie UHK
Rok obhajoby	2024

Hodnocení cíle/ů práce

Kateřina Senková definuje cíl práce v úvodu, v metodologické části i v samostatné kapitole „Cíl práce“, v níž píše: „Práce si klade za cíl představit problematiku maskulinity mladých mužů v současnosti a popsat, s jakými společenskými očekáváními se mladí muži setkávají a jak jsou ovlivněni svoji genderovou rolí. Dalším cílem je obeznámit čtenáře s dnes již často používanými pojmy jako je gender, pohlaví, maskulinita a femininita, nebo také rozšířit povědomí o této problematice a nabídnout nový úhel pohledu na toto téma.“ [10] Autorka v textu konkrétně specifikuje jedinou výzkumnou otázku: „Jaký dopad má na mladé muže sociální konstrukce maskulinity?“ [33], kterou nepovažuji za příliš uspokojivou, neb je definována poměrně široce a nejasně. Odhlédnu-li však od zmíněné formulační nedůslednosti, ráda konstatuji, že se autorce podařilo stanovené (mnohdy poměrně aktivistické) cíle docela obstojně naplnit. Autorka k obhajobě předkládá kvalitní text, ačkoliv závěry jejího výzkumu nejsou nijak překvapivé.

Hodnocení obsahové stránky práce

Užití zásadní odborné literatury a zdrojů	ano	s výhradami	ne
Přiměřená odborná terminologie práce	ano	s výhradami	ne
Vhodně zvolená metodologie	ano	s výhradami	ne
Práce s výzkumnými otázkami	ano	s výhradami	ne
Adekvátní průběh analýzy dat	ano	s výhradami	ne
Splnění deklarovaného cíle/cílů práce	ano	s výhradami	ne

Hodnocení formálních kritérií práce

Stylistická úroveň práce	dobrá	s výhradami	špatná
Pravopis a gramatika	dobré	s výhradami	špatné
Vhodná grafická úprava stránkování a textu	dobrá	s výhradami	špatná
Zpracování tabulek, obrázků, příloh	dobré	s výhradami	špatné

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

Kateřina Senková člení bakalářskou práci klasickým způsobem na teoretickou, metodologickou a praktickou (dle mého názoru spíše analytickou) část. Do úvodní sekce autorka poněkud nepochopitelně zařazuje i podkapitulu „Informace a zhodnocení použitých zdrojů“ [10], v níž stručně představuje čtyři základní texty, z nichž čerpala v teoretické části. Není ale vůbec jasné, jakou roli má kapitola v textu plnit a proč je, dle autorky, nutné dané informace vypichovat v samostatné kapitole a nezakomponovat je raději přímo do teoretické části práce, kde by byly příhodně provázány s příslušnými koncepty. Daná kapitola ve své podstatě ilustruje jeden z nedostatků celé bakalářské práce, jímž je občasné nedokonale promyšlená struktura textu. Kupříkladu v kapitole o třech odstavcích „Maskulinita a její vývoj v čase“ se autorka od počátků studia maskulinity z 80. a 90. let 20. stol. skokem dostává k druhému odstavci o industrializaci a průmyslové revoluci, aby se v následujícím odstavci přesunula k 60. a 80. létům 20. stol. Tentýž odstavec pak navíc autorka zakončuje pasáží o #metoo a #HeForShe [23–24], aniž by upozornila, že v daném kontextu již pojednává o zcela nedávné minulosti, v důsledku čehož by snad neznalé čtenářstvo mohlo nabýt dojem, že byla daná hnutí aktivní v 70. letech (na něž odkazuje poslední uvedený rok v textu). Zmíněný příklad současně reprezentuje další vadu práce, jíž je občasné použití nepřesných informací či zavádějících formulací. Senková např. deklaruje, že: „existuje relativně málo akademické práce o zdraví mužů z genderového hlediska“ [30], přičemž své tvrzení opírá o zdroj z roku 2005. V současnosti je však dostupné poměrně rozsáhlé množství výzkumů z oblasti genderu v medicíně. Navíc lze namítnout, že toho víme o mužském zdraví naopak mnohem více než o zdraví ženském (neboť je i samo mužské tělo v medicíně normou). Občasné nedůsledné formulace objevující se v textu bohužel kazí výsledný dojem jinak dobré bakalářské práce.

Konceptuální aparát je zvolen vhodně – Senková pracuje s pojmy genderu, genderové identity, sociální role, maskulinity, přičemž správně vychází primárně z díla R. W. Connell. Na druhou stranu musím vytknout, že z Connell čerpá informace i o jiných klasických textech (např. *Druhém pohlaví* Simone de Beauvoir [21]), přičemž by bylo jistě vhodnější pracovat přímo s notoricky známým originálem. Zásadně v textu postrádám dílo přední představitelky genderových teorií Judith Butler, které by mohla Senková výborně zužitkovat v částech textu rozebírajících úzké propojení sexuální orientace a maskulinity (tedy, dle Butler, heterosexuální matice: pohlaví–gender–touha). Studentka pouhou jednou větou odkazuje k textu West a Zimmerman, přičemž zcela ignoruje jejich koncept tzv. dělání genderu, který v kontextu studovaného tématu považuji za podstatný.

Metodologie práce je zvolena adekvátně. Senková by však mohla čtenářstvo lépe seznámit se svými respondenty. Autorka uvádí, že respondenty ve věku 20–27 let rekrutovala z řad svých přátel a známých, přičemž vhodně reflektuje: „může zde dojít ke zkreslení [neboť] je pravděpodobnější, že moji přátelé a přátelé mých přátel sdílejí podobné názory, a tak nemusí být výzkumný vzorek tak variabilní, jak by byl, kdyby byl tvořen jinými mladými muži.“ [34] Je jistě důležité upozornit, že autorčina data pocházejí z relativně homogenní sociální skupiny. Bylo by ale bezesporu užitečné zakomponovat do textu jednoduchou tabulku shrnující základní charakteristiky respondentů, kde by autorka poskytla přehled nejen o jejich věku (který uvádí v rámci citací), ale především i o jejich vzdělání či vykonávané profesi, neboť mohou dané sociální charakteristiky ovlivňovat chápání či dělání genderu studovaných mužů. Zajímavé by kupříkladu bylo zkoumat, zda studující sociologie či příbuzných oborů uvažují o maskulinitě a své pozici ve společnosti jinak než studující technických oborů (autorka u jednoho z respondentů explicitně zmiňuje jeho technické vzdělání).

Analytickou část práce považuji za poměrně zdařilou, ačkoliv, jak jsem předestřela již v hodnocení cílů práce, neprezentuje nijak překvapivá zjištění. Musím však upozornit na dva základní nešvary předkládaného výzkumu. Prvním z nich je fakt, že Senková řadu tvrzení deklaruje bez toho, aniž by v textu prezentovala ukázky ze sebraných dat, na nichž své výroky zakládá. Píše tak: „Společenské předsudky pochází od rodiny, zejména prarodičů“ [39], přičemž citace respondentů explicitně zmiňují pouze vliv otce [e.g. 40] a o prarodičích nepadne z úst respondentů v textu ani slovo. Jinde Senková shrnuje: „Co se týče respondentů samotných a jejich názorů a vnímání společenského nastavení, všichni podporují genderovou rovnost a jsou proti společenským předsudkům, zároveň však někteří stále nějaké předsudky mají. A to například ohledně žen a jejich schopností komunikovat a vycházet s dalšími ženami (někteří mají dojem, že spolu více vychází muž a muž nebo muž a žena než žena a žena) nebo také jisté stereotypy ohledně schopností žen být ve vedoucích pozicích. Pro některé (menšina) respondenty je obtížné pochopit osoby, které chtějí podstoupit nebo podstoupily změnu pohlaví.“ [48] Nikde v textu však nenajdeme citaci z rozhovoru, která by dokládala předsudky respondentů vůči ne/schopnostem žen či změně pohlaví. Nevyhnutelně si proto kladu otázku, zdali uvedená tvrzení skutečně pochází od respondentů a nezrcadlí spíše autorčiny vlastní genderové stereotypy či předpoklady. Za druhý analytický nešvar považuji skutečnost, že autorka ponechává některá zjištění zcela bez interpretace a potenciálně zajímavé poznatky z rozhovorů proto zůstávají nevytěženy. Studentka například deklaruje, že: „Starší respondenti, okolo 25 let zmiňovali, že dříve nahlíželi na domácí práce jako na z větší části čistě ženské (vaření, praní prádla atd.) ale v současné době na to už tímto způsobem nenahlíží a zastávají rovné rozdělení rolí a domácích prací.“ [37] Možné důvody proměny přístupu mužů k dělbě práce v domácnosti nejsou nijak interpretovány, ačkoliv je dané zjištění podnětné a přímo vybízí k dalšímu zamyšlení.

Závěrem lze říci, že jsou analytická zjištění prezentována srozumitelně, bohužel však setrvávají spíše v deskriptivní rovině. Autorka navíc sama uvádí: „Během rozhovorů mi někteří respondenti zmiňovali, že by uvítali, kdyby šlo spíše o korespondenční rozhovor, aby měli více času (i časový rozestup pár dnů) přemýšlet nad svojí odpovědí. Některé otázky pro ně byly náročné z toho důvodu, že nad nimi mnohdy nikdy dříve nepřemýšleli.“ [35] Lze proto namítnout, zda v některých případech nedošlo k tzv. umělému vytváření názoru v průběhu interview, a zda se Senkové skutečně podařilo proniknout do komplikované problematiky studia maskulinity.

Zásadní připomínky k formální úrovni práce

Autorčino psaní je kultivované. V textu se však občas vyskytují chyby.

Nutno vytknout nejednotnost citačního aparátu. V dokumentu se v obdobných případech objevují hranaté i kulaté závorky; autorka užívá standartní citační odkazy v textu, naopak internetové zdroje cituje do poznámky pod čarou; v seznamu literatury se nachází množství chyb formálního charakteru.

Rušivým dojmem působí užití jiného motivu písma v nadpisech i nesjednocení písma v obsahu (viditelné u kapitoly „Mužství a maskulinita“).

Zarážející je odlišný obsah české a anglické anotace. V anglické anotaci je navíc poněkud překvapivě upozaděn fakt, že je hlavním tématem práce právě maskulinita.

Otázky k obhajobě práce

- 1.) V úvodu práce píšete: „Pokaždé, když jsem před svým blízkým okolím zmínila téma svojí bakalářské práce, dostalo se mi negativní reakce. Některým téma přišlo zbytečné, pro někoho bylo téma přímo nediskutovatelné.“ [9] Vysvětlení údajné „nediskutovatelnosti“ tématu však nikde nenabízíte. V jakém smyslu bylo pro některé Vaše známé téma nediskutovatelným? Jak byste dané reakce interpretovala?
- 2.) Zmiňujete, že jste dělala tematickou analýzu, kterou však nikde blíže nepředstavujete. Můžete krátce přiblížit principy tematické analýzy?
- 3.) Vyjma věku neuvádíte žádné sociální charakteristiky svých respondentů. Jaké bylo například jejich vzdělání? Dělala jste rozhovory i se studenty sociologie či příbuzných vědních oborů? Myslíte, že mohlo mít vzdělání respondentů vliv na jejich vnímání, dělání či (sebe)reflexi genderu?

Výsledné hodnocení práce

Kateřina Senková předkládá k obhajobě srozumitelný a kultivovaný text. V návaznosti na výtky shrnuté výše navrhuji práci hodnotit stupněm C.

Navržené hodnocení

C

*V Brně dne 19. května 2024
datum a místo*

podpis autora posudku